

**A pusztulás
evangéliuma** Tóth Imre:
A lélek nulla foka
Parnasszus, 2009.

Első, *Nostradamus menyegzője* című kötete után a 2009-es könyvhétre jelent meg Tóth Imre új verses-könyve: *A lélek nulla foka*. A Parnasszus Könyvek Új vizeken sorozatában napvilágot látott karcsú, kézbesimuló kiadvány már a fedél illusztrációjával – Dürer *Apokalipszis* című metszetsorozatának *A négy apokaliptikus lovas* című lapja – előrevetíti a kötetbe válogatott költemények különös világát. Ennek egyik meghatározó jellegzetességét Kun Árpád a hátsó borítón lévő rövid ismertetőjében a „szinte romboló természeti jelenségként” megnyilvánuló életidegenség szervező erejében látja, amit – az eltérő nézőpont miatt kicsit polemizálva – sokkal inkább talán egy másfajta, puritánságában is gazdagabb életminőség preferálásaként határozhatnánk meg. Ez pedig egyfelől a letűnt aranykor utáni égető, nosztalgikus szellemi vágy, másrészt a világ(ok) szükségszerű bukásából és felbomlásából megszülető új rend utáni sóvárgás formájában jelenik meg. Persze, addig el kell jutni valahogy. A kötet barokkosan, sőt szinte szürrealisztikusan egybeszótt „látomásos” képeiben ennek megfelelően elementáris erővel tör fel a teljes szétesés felé tartó általános romlás – „Halottak fölött járok, de az élők sem különbek.” (*Személyes év*), „Fekete napkorong gördül a horizont felett...” (*Az ördög nyugalma*) –, végül a szent minőséghez kapcsolódó tartalmak is kiüresednek: „Eltört a Mindenség pulzusát mérő szerkezet. A lélek feloszlatja önmagát.” (*Időeltörésben*), „Az angyalok lezuhanak a fákról.” (*Berlin*, 1985) és „A mennyország elesett.” (*Dísz tér*).

Mindez kétfajta olvasatot kínál. Egyfelől a lírai én, a versek alanya az egyetlen, aki szubsztanciálisan „túléli” a katalizmát („én vagyok az utolsó ember” – *A lélek nulla foka*), aki egyedül őrzi a kollektív emlékezet lángját (a „világok őre”), s akiben, mint Noé bárkájában, a régi kor(ok) értékei átmentődnek az új világba. Így nyilvánvalóan ő az egyetlen, aki a megváltozott viszonyok között a szó, az ige erejével újjáformálhatja azokat, tehát bizonyos értelemben demiurgosz státuszt nyer – talán úgy is mondhatjuk: ő maga az egész emberiség, legalábbis amit érdemes megőrizni belőle. Nem véletlen a szövegekben megnyilvánuló felsőbbrendűség, kiválasztottság-tudat. Az elbukókkal, elbukottakkal szemben a túlélő/újraélő főként többlettudása, jobb képességei, valamint erkölcsi emelkedettsége miatt

válík az *egyedülivé*. Egyszerre filozófus, katona és szakrális személy, próféta.

A másik lehetőség a fentebb már jelzett „látomásos” olvasat, mely szerint az én, mint a szerző első kötetének címében szereplő Nostradamus (aki éppen 400 évvel a költő születése előtt halt meg) mintegy lidérces álmában idézi meg a múlt és jövőbeli pusztulás(oka)t és a folytonos újjászületést. Ezt erősítik a mindennapi ismétlődő, monoton cselekvések sorát megtörő, az időből kikökkentő hatások, különös események, a megelőző vagy éppen eljövendő világok emlékei, ahol élet és halál csak egy pillanat (*Rekonstrukció, És a tavaszpon-ton átlép*). Legszemléletesebben ez a mechanizmus a *Metanoia* című versben jelenik meg: itt a gyermek boddhiszátva egy alföldi vasútállomás kupéjában találkozik későbbi önmagával és ismeri meg személyes életének menetét, s végül nem szeretne más lenni, mint egy közönséges kisgyerek.

Persze a különböző személyiségek – mind ugyanazon „egy” különböző változatai – megjelenítése, a csak a kollektív emlékezet által őrzött ősi, a történeti múltból ismert, a jelenlegi és a jövőbe vetített történések ilyen jellegű, többszörösen szimbolikus megmutatása is csak igazán gondosan egybe- és megerősítésként egymásra öltött szóttas (textus) formájában lehetséges. A kötet korpuszána darabjai, a versek így olyan különös jelrendszerekké állnak össze, melyben az egyes elemek, s azok kapcsolatai is folytonosan játékba hívnak más irodalmi, filozófiai, kultúrtörténeti, vagy éppen szakrális szöveghelyeket. A szerző alkimista vegykonyhájában biztos kézzel és természetes eleganciával elegyíti az orphikus tanokat a Bibliával, a középkori misztikával és a keleti (főként buddhista és hinduista) bölcsélettel, írásaiban visszaköszönnek Hamvas Béla és Várkonyi Nándor gondolatai, de motívumaiban, sőt néha, főként prózáirók esetében konkrét szövegátvétel formájában is, szellemi egységbe hozza a magyar (többek közt Weöres, Pilinszky) és világ-irodalom (Kafkától Borges-en át Eco-ig és Marquez-ig) más alkotóit is, míg a cím például Barthes korszakos jelentőségű tanulmányára utal.

Mindez az olvasótól e területeken komoly jártasságot, mérhetetlen olvasottságot és szinte Baskerville-i Vilmoséhoz hasonló jelölvasó és -értelmező-képességet követel. Tóth Imre könyve nehéz olvasmány, de az értők számára csábító kihívás, igazi elmélyülést, odafordulást és a szöveg tiszteletét igénylő, érdemes és hasznos szellemi kaland, mellyel érdemes megpróbálkozni. Kíváncsian várva újabb kötetét, csak ajánlani tudjuk.

Szemes Péter